

Geomorfološka istraživanja georaznolikosti za potrebe proglašenja i proširenja zaštićenih područja te njihovim upravljanjem

Neven Bočić^{1,4}, Nenad Buzjak^{2,4}, Mladen Pahernik^{3,4}

¹Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek, Zavod za fizičku geografiju, nbocic@geog.pmf.hr

²Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek, Zavod za fizičku geografiju, nbuzjak@geog.pmf.hr

³Hrvatsko vojno učilište Dr. Franjo Tuđman, mladen.pahernik@morph.hr

⁴Hrvatsko geomorfološko društvo, Marulićev trg 19/II, Zagreb

Sažetak

Geomorfologija je znanstvena disciplina koja istražuje Zemljin reljef, njegova obilježja, nastanak, razvoj i dinamiku. Obilježja reljefa rezultat su aktivnog međudjelovanja endogenih i egzogenih procesa. Georaznolikost je prirodni raspon geoloških (stijene, minerali, fosili), geomorfoloških (reljefni oblici, procesi) i pedoloških (tlo) pojava uključujući njihovu ukupnost, odnose, svojstva, interpretacije i sustave. Geobaština pak obuhvaća najvrjednije dijelove nežive prirode – to su geološki, geomorfološki i pedološki važni lokaliteti i područja iznimnog znanstvenog, geoekološkog, edukativnog, kulturnog i estetskog značenja koja je potrebno sačuvati za buduće generacije kroz razne oblike zaštite. Geomorfološke pojave često su zanemarivane ili banalizirane pri vrednovanju i prezentiranju georaznolikosti i geobaštine, iako su one često i temeljni fenomen zaštićenih područja.

Članovi Hrvatskoga geomorfološkog društva (HGMD) stoga su proveli čitav niz geomorfoloških istraživanja georaznolikosti i geobaštine u svrhu razvijanja metodologije inventariziranja, vrednovanja, vizualizacije i prezentacije geomorfoloških pojava i procesa, te aplikativno radi proglašavanja, modifikacije ili upravljanja zaštićenim područjima. Uz mnoge metode geomorfoloških istraživanja među najvažnijima je geomorfološko kartiranje i izrada geomorfološke karte. Uz detaljan terenski rad provodi se analiza topografskih karata i digitalnih modela reljefa te izrada i analiza baza geoprostornih podataka. Većina kabinetskog rada obavlja se u GIS okruženju. Na geomorfološkoj karti i pripadajućem popratnom sadržaju prikazuju se morfometrijski, morfografski i morfogenetski podaci. U okviru takvih istraživanja može se provesti vrednovanje pojedinih geomorfoloških elemenata prostora ili reljefa u cjelini.

Od 2011. godine provodi se projekt geomorfološkog istraživanja i interpretacije geobaštine Pećinskog parka Grabovača čiji je konačni cilj proširenje granica Parka i proglašenje novog regionalnog parka. JU Pećinski park Grabovača osnovana je 2006. godine na području od 5,955 km². U sklopu priprema stručne podloge za proširenje granica Parka provedena su detaljna geomorfološka i speleološka istraživanja u svrhu inventarizacije geomorfoloških vrijednosti, potvrde opravdanosti proglašenja zaštićenog područja više kategorije (regionalni park) te definiranja novih granica. Za potrebe analize u GIS okružju izradene su specijalne geomorfološke karte i geoprostorna baza podataka.

Slični primjeri primijenjenih geomorfoloških istraživanja zaštićenih područja obavljeni su u PP Žumberak-Samoborsko gorje, NP Sjeverni Velebit, zaštićenom krajobrazu Baraćeve špilje i dr.

Ključne riječi: geomorfologija, georaznolikost, geobaština, geomorfološko kartiranje, GIS